
Lenka Lea STRAHINJIĆ

BEŽITE, KUPE NAS!

Lenka Lea Strahinjić rođena je u Tuzli 21. avgusta 1925. godine, od majke Riske, rođene Altarac, i oca Jonasa Klimpla. Imala je stariju sestru Esteru (rođenu 1924) i brata Alberta (rođenog 1930). Rat su preživeli samo baka Rozalija Klimpl i Lenka.

Pohađala je građansku školu u Tuzli. Školovanje je morala da prekine zbog dolaska ustaša na vlast 1941. godine. Posle rata nastavila je školovanje u Beogradu.

Udala se 1952. godine za studenta medicine Špiru Strahinjića, kasnije profesora Medicinskog fakulteta u Nišu, osnivača Instituta za nefrologiju i hemodijalizu. Imaju kćerku Vesnu, profesora engleskog jezika i književnosti, i jednu unuku.

Posle rata, radila je kao službenik Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije. Sada je u penziji.

Nakon aneksije Bosne od strane Austrougarske, mnogi Jevreji iz Češke i Poljske dovedeni su na ovo područje na rad kao stručnjaci. Moj otac je došao u Sarajevo, gde je otvorio knjižaru i knjigoveznicu. Kad je stvorio porodicu, preselio se u Tuzlu jer mu je u Tuzli živela rođena sestra Lotika Laufer, sa porodicom. U Tuzli se otac bavio istim poslom – imao je knjižaru i knjigoveznicu.

Otac je bio aškenaskog a mama sefardskog porekla. Bio je to skladan brak. Detinjstvo mi je bilo srećno, delom vezano za moju baku, za

mene najbolju na svetu. Družili smo se sa svima, držali naše praznike a učestvovali u slavama, Bajramima i ostalim praznicima naših sugrađana. Sa sestrom sam odlazila kod školskih drugarica na razne proslave.

Moj otac je bio miljenik Srba. Kao da su im se i temperamenti slagali – bio je duhovit, pun dobrote i poštovanja prema drugima.

Baka, očeva mama, sa svima nama govorila je nemački, jer je u to vreme nemački bio školski a često i poslovni jezik. U kući smo uvek govorili srpski. Ali, kad bi nam dolazile prijateljice i rođaci, Sefardi, mama se sa njima sporazumevala na žudeo-espanjolu.

Velika sloga vladala je među pripadnicima svih nacionalnosti, od škole do komšiluka, što je oduševljavalo mog oca, češkog Jevrejina. Kao znan po svojoj druželjivosti i veseloj prirodi, izabran je najpre za igrača a kasnije i za doživotnog sudiju nogometnog kluba „Šumadija“. Sa tim klubom obišao je celu Srbiju, organizujući međuklupske utakmice.

*RIFKA ALTARAC KLIMPL,
LENKINA majka*

Niko od članova moje porodice, prijatelja i rođaka nije mogao ni da sluti kakve nas strahote očekuju i da se može desiti ono što se desilo Jevrejima u Tuzli. Stvaranjem Nezavisne Države Hrvatske, tuzlanski Jevreji bili su zatečeni činjenicom da su počeli nečuveni progoni, hapšenja i mrcvarenja građana. Počela su odvođenja u nepoznatim pravcima. Moji roditelji, cela naša kuća i šira porodica, od babe do najmanjeg unučeta, morali su da nose žute trake.

Nemci su imali komandu u Srpskoj Varoši, tačnije u Vladičinoj palati, dok je vladika bio ubijen ili prognan. Ugledni Srbi nestajali su preko noći. Njihove porodice dolazile su sa ćebadi i hranom u ustašku komandu, gde je bio uzaludan svaki razgovor, i odlazile bez ikakvih informacija ili odgovora na pitanje da li su njihovi živi. Uglavnom, porodice ih više nikada nisu videle.

U očevu radnju je postavljeno strano lice, musliman, kao poverenik, tj. komesar radnje. Izgubili smo prihode, u kući se gladovalo.

Baka je imala još jednu kćerku, u Brčkom, koja je vodila veliku manufakturnu radnju. Radnja je bila vlasništvo tatinog polubrata

Samuela Klimpla, češkog Jevrejina. Dok je bilo moguće, kćerka iz Brčkog je pomagala našu porodicu. Ali, 10. decembra 1941. godine ustaše su, tokom zimske noći, upale u jevrejske kuće i pozvale Jevreje da neobučeni, po strašnoj hladnoći, pod izgovorom da se ne moraju oblačiti, podu i u njihovim ustanovama popune neke formulare, a potom se vrate nazad. Tako su, doslovno iz kreveta, poluobučeni, po nezapamćenoj studeni, odvezeni na most iznad Save. Likvidacija je smišljena na sledeći način: svi su međusobno bili povezani žicama. Velikom brzinom, maljem su udarani u glavu da bi završetak bio – kama u stomak! Nogom bi, potom, bili gurnuti u Savu. Taj zločin je izvršila zloglasna ustaška Francetićeve legija. Tako su stradali tatina rođena sestra Etelka Klimpl, Samuel Klimpl, njegova žena Olga i još neki rođaci čijih imena se ne sećam.

Tuzlom se velikom brzinom pronela vest da Francetićeve legija dolazi u grad. Glavni muftija, sudija, najugledniji Hrvat u gradu i jedan srpski ugledni građanin dogovorili su se da zajedno odu u nemačku komandu i izlože glavnom komandantu da je grad u panici i da su građani saznali za strašni pokolj u Brčkom. Komandant je naredio da se odmah štampaju plakati sa sadržajem utehe za Srbe, da se građanstvo spokojno ponaša, da se slobodno izlazi na ulice i da se nikom ništa neće desiti. I zaista je tako bilo tog predvečerja. Sutradan je iz Brčkog došla seljanka, prodavačica ribe i mlečnih proizvoda, poznanica porodice Klimpl, i mom ocu saopštila

da su svi iz kuće njegove sestre poklani i bačeni u Savu. Zanemeli smo od straha. Ali, otac nije rešio da idemo bilo gde. Porodica je bila velika, novca nismo imali, sve što smo posedovali potrošilo se na hranu.

*Jedine preživjele iz porodice KLIMPL:
LENKA sa bakom ROZALIJOM u Tuzli
maja 1946. godine*

Ubrzo su počela hapšenja Jevreja i Srba. Počeli su da odlaze transporti za Jasenovac, Staru Gradišku i Aušvic. Mi smo se posle razbežali, samo je tata ostao u kući jer je smatrao da je bežanje uzaludno. Krili smo se u Tuzli i okolini i povremeno dolazili kući. Mene su krili u muslimanskim porodicama i jednoj katoličkoj, u Kreki, čija su deca išla u isti razred sa mojom sestrom. Bila je to porodica Štefice Ledić. Međutim, sve je bilo uzaludno: došla je 1942. godina.

Baka i ja smo na Đurđevdan otišle kod naših prijatelja, kod porodice Lazara Kaljalovića, da čestitamo slavu. Oko 9 sati uveče, vraćale smo se kući. Mali brat Albert je bio na prozoru i rekao je:

„Bežite, kupe nas!“

I pobegao je s prozora.

U istom trenu, prvi komšija je izašao pred baku i mene i kazao isto što i brat. Vratile smo se u onu istu kuću u kojoj smo bile na slavi i u njoj prenoćile. Rano ujutro, došao je naš komšija i rekao da su odveli celu porodicu: oca, mamu, sestru i brata. Baka i ja smo bile izgubljene. Jedna seoska porodica, koja nas je snabdevala mlekom i sirom, savetovala je da se sklonimo u njihovo selo, da će neko preko noći doći i odvesti nas. Tako je i bilo. Umakle smo, ne znajući šta je s našima.

Tata, mama, sestra i brat kasnije su pušteni i bili su pod prisмотрom. Na kraju, Nemci i ustaše doneli su plan: prvi deo porodice (otac, brat i sestra) odmah odlaze u logor, a majka, baka i ja ostavljene smo za drugi transport. Mama i ja smo iskoristile zaštitu srpskih seljaka i Srba iz Tuzle i napustile grad. Baku Rozaliju su jedno vreme okupacije skrivale srpske porodice u Tuzli.

Komšije su, izgleda, bile povezane s nekim rođacima partizana, a iz tuzlanske omladinske antifašističke organizacije su se pobrinuli da me prebace na Majevicu. Tako sam sledećeg jutra bila već kod treće poroduice, a baku su prebacili u neku drugu, sigurniju kuću. Čini mi se da je baka tada imala više od osamdeset godina.

Godine 1943. sestra Estera se javila iz Oberlagera Nojbern, u Poljskoj. Majka Rifka je prebačena na slobodnu teritoriju na Majevidi. Krajem te godine bila je ranjena i smrznula se u snegu u Šekovićima, blizu Vlasenice, i umrla.

Kada sam 1944. godine došla s partizanima u oslobođenu Tuzlu i smestila se u Vladičinu palatu, svi su zaspali na slami. Ja sam presedela, gledajući u prazno. Nije bilo ni tuge, ni jačih otkućaja srca, ni želje da vidim kuću u kojoj smo nas šestero nekada srećno živeli. Moja duša, srce, moje misli bili su ubijeni.

Sutradan ujutro, pozvana sam da izađem u dvorište Vladičine palate, jer me traži jedna žena. Izašla sam i videla krug partizana i ništa više. Približila sam se tom krugu. Napravili su mi mesta. U sredini je bila baka, u crnini. Ništa nije rekla, samo je drhtala i plakala. Sa njome i krug boraca koji ju je okruživao. Prišla sam i zagrlila je bez suza, a ona je progovorila:

„Znaš li ti, sinko, da više nemaš nikoga?“

Kazala sam joj:

„Nemoj, bako, tako da govoriš. Zar i tebi nisu stizale vesti da sam poginula pa sam, evo, živa? A mama i tata su sigurno otišli u Ameriku, kod tvog brata“.

Samo je ćutala. Brada joj je drhtala. Borci, od straha da ni ja ni ona ne padnemo na zemlju, pridržavali su baku i mene, uveli nas u palatu i umili hladnom vodom. Baka je otišla kući u pratnji partizana, a ja sam se srušila na pod. Komandant je rekao:

„Garava, nemoj da plačeš, tebe ostavljamo baki, a mi idemo na granicu u Sloveniju da oteramo Nemce i ustaše“.

*LENKA sa unukom TIJANOM, kćerkom VESNOM i mužem
ŠPIROM STRAHINJIĆEM, 2000. godine*

Ostala sam i bila uključena u rad Kulturne ekipe za istočnu Bosnu. Moja baka danima nije videla hleb. Jeli smo neki hleb od starog neprosesanog kukuruza, od kojeg sam docnije i ja dobila bolove u stomaku.

Već je bio oktobar 1944. godine. Rešila sam da se potužim predsedniku opštine Tuzla. Otišla sam kod njega, ne ogorčena nego otrovana zbog činjenice da je baka morala da bude gladna i sad i da nema nikog da joj makar kao vojniku da malo povrća i hleba. Predsednik mi je jednostavno i hladno rekao, mada je poznavao ranije moju porodicu:

„Nemamo ni mi, drugarice, pa ne možemo ni tebi da damo“.

Ponovila sam da ne moraju da daju meni, ali da baki, koja je izgubila sve, napaćenoj od strahova, gladi i samoće, moraju dati hrane. Teško mi je zbog toga i danas. Baka je, mislim, 1946. godine prebačena u Zagreb, u jevrejski Dom staraca koji se nalazio u Palmotićevoj 16. Obilazila sam je više puta, sve do mog porođaja 1954. godine. Te godine je baka umrla, prirodnom smrću.

Po oslobođenju 1945. godine saznala sam da su moj otac Jonas, brat Albert i sestra Estera likvidirani u Aušvicu.